

Václav Babka
Opletalova 6
602 00 Brno

FA VUT v Brně
Poříčí 5
639 00 Brno

V Brně dne 8. 6.2017

Posudek oponenta k disertační práci Ing. arch. Venduly Markevičové na téma Dřeviny ve veřejném městském prostoru, vypracované na Fakultě architektury VUT v Brně a předložené k posouzení v druhé dopracované verzi.

Každý zkoumaný okruh problémů, které se architekt snaží ve své práci vyřešit, vyvolává celou řadu dalších podrobnějších problémů a vyvstávají nové významné souvislosti více nebo méně jim často opomenuté, nedomyšlené, ignorované. Vůbec není jednoduché vše vyčerpávajícím způsobem odhadnout, formulovat, poukázat na všechny odbočky a relativizovat jednoduché prvotní ideje a závěry, a pak vytvořit jakoukoliv šablonu, „návod na použití“, aniž bychom se nedopustily nežádoucího zkreslení. V současnosti na nás útočí nové pojmy - udržitelný rozvoj, udržitelný urbanismus, zelená architektura, biokoridor, funkční systém zeleně atd., jejich obsah není často exaktně definován, je vykládán různě většinou dle odborně nekompetentních neúplných představ (cit, zkušenosti z viděného, pocit z obvyklého) zúčastněných lidí a jejich skupinami. Školy architektury tedy musí reagovat (doposud však reagují velmi nedostatečně, profesně izolovaně, zahlceni svým nosným zaměřením a učebními osnovami) na neustále vzrůstající požadavky náročného objednatele - veřejnosti na environmentální a komplexní přístup k tvorbě životního prostředí, krajiny, tvorbě sídel, jednotlivých staveb (požadavky společnosti jsou často však pouze laicky tendenční nebo proklamativní). Problematika životního prostředí je pro architektky ale jaksi neuchopitelně všeobjímající, rozsáhlá a orientace architekta v ní není jednoduchá. Domnívám se proto, že nelze se asi obejít bez kvalitních a hlubších znalostí architektů - specialistů, kteří se při řešení úkolu vzájemně respektují, podporují a jsou schopni vytvořit potřebnou syntézu, ne kompromis. Při práci by si měli v nezbytném rozsahu vzájemně rozumět, a právě proto se mi zdá zaměření práce architektky Markevičové aktuální. Lze ovšem také přistupovat k dílu tradičně, pouze osobně, jednoduše jen v menším objemu zadání a na přiměřené ploše, kdy lze „bezpečně“ zvládnout architektonické dílo tvořivým intelektem zodpovědného tvůrce, ovšem s rizikem očividné nekomplexnosti. Tvořivost, cit pro ekologické vztahy v lidské společnosti a přírodě, stejně jako jiné city architekta jsou samozřejmě velmi individuální. Zároveň je ale stále více zřejmé, že dnes již nestačí zaškatalkovat jednotlivé komponenty životního prostředí do nějakých technických přehledů, vyhlášek a typologií (metry čtverečné pro zeleň, systém zeleně, počet stromů na obyvatele apod.) a tím se problému s vsudy přítomnou, a státem neblaze příliš chráněnou přírodou, formálně zbavit. Téma předkládané dizertační práce patří k nejrozsáhlejším, s tvorbou městské struktury zcela souvisejícím a ve smyslu předešlého „filozofického“ úvodu velmi problematickým.

Autorka zadání práce plní a při teoretické práci využívá svých znalostí a mezioborového vzdělání ovšem asi ne příliš empiricky. Snaží se téma pojmut ze všech stran přijatelně zvolenou metodikou. Práce je v části analytické obsáhlá, zdroje informací a rešerše jsou četné a komplexně pojaté, svědčí o zodpovědném přístupu. Analytická část je částečně znepřehledněna autorčinými přídávky a dopisovanými závěry k jednotlivým citacím. Doplnění práce o zeleň sídlišť a jiných městských elementů je v této přepracované verzi přínosné, avšak ne rozhodující. Zároveň si autorka při zpracování již druhé verze práce asi stále více uvědomuje přílišnou obšírnost úkolu pro běžný rozsah dizertační práce. To ji nakonec vede místy ke zjednodušování a volbě obsahem někdy až elementárních a prostých tvrzení, které dále v syntetické části a diskusi zodpovídá. S východisky a výsledkem autorčina zkoumání lze obecně a v celku souhlasit. Přehlednosti a užitečnosti jednotlivých vět by ovšem přispělo rozdělení jednotlivých tvrzení podle jejich významu. Něco bych pro architekty prostě více zdůraznil, něco se mi jeví jako samozřejmé nebo ve výsledku zdržující. Některé eminentní části textu, například některé citace v něm, které jsou významově důležité a mohou být použity pro práci architekta jako základní informace, jsou trochu jakoby upozaděné a nezvýrazněné. Teze o vztahu prostor a zeleň bych ale takto zjednodušeně raději neuváděl, protože toto téma vyžaduje více zkoumání. Někdy také dochází autorka k diskutabilním závěrům. Někdy je práce seskládána příliš kaleidoskopicky a výsledný text je v důsledku toho místy nepřehledný. Právní předpisy bych například doplnil pasážemi o financování zeleně ve městě (často „zakopaný pes“) apod. Samozřejmě asi nelze očekávat, že tato mezioborově pojatá a vlastně samostatně zpracovávaná dizertační práce danou problematiku nějak rázem vědecky bezesbytku zodpoví.

V druhé části autorka posuzuje pro nás známé lokality v Brně. Teoretické závěry si ověřuje na konkrétních modelových příkladech. Zdá se mi, že by zde měla být výsledná zjištění zaměřena také především na popis dynamického charakteru vegetace a více posuzována její proměnlivost. Nestačí zde totiž pouhý popis současného stavu, který je pro architektonickou kompozici velmi často zdrojem omylů. Zdůrazněny by zde měly být asi především předpokládané změny objemu vegetace v komponovaném prostoru v určitém období, jako jedno z hlavních témat hodnocení jednotlivých lokalit. Pocitové názory občanů, se mi naopak zdají pro tvorbu v celkovém kontextu tématu poněkud méně významné. Ovšem i tyto uváděné sociologické průzkumy opět svědčí o poctivosti a komplexnosti pojetí práce. Zásadně by se mělo v práci podtrhnout pěstování rostlin, bez kterého se vegetace působením vyšší moci zvrhává v neprospěch díla, a soudit ho jako kulturní hodnotu architektonické tvorby, na kterou nemůžeme ve městě rezignovat. A také konkrétněji pojmenovat podmínky pro zajištění životního (pěstebního) prostoru pro kvalitně použité dřeviny.

Doufám, že autorka bude při zpracovávání zvoleného tématu ve své badatelské činnosti nadále pokračovat, zabývat se například i vytvořením „kuchařky“ o dřevinách ve městech pro architekty, třeba účelově ukrácené o nedozírnou biologickou a fyziologickou podstatu problému. Doufám, že předložená dizertační práce napomůže ukončovat současnou marnost a tápání architektů v názorech co dělat se „zelení“. Autorkou propracovávané problémy by pak nemusely být v budoucnu jednostranně usurpovány třeba například přírodovědci, kteří svými partikulárními postoji tvorbě městského prostředí většinou nakonec neprospějí.

Autorka se zhostila úkolu velmi odvážně a cílevědomě. Výsledkem je formálně dobře zpracovaná a obsahově široce pojatá dizertační práce.

Práci doporučuji k obhajobě.

Václav Babka